

**TIBBIY PSIXOLOGIYADA NUTQ MADANIYATI VA UNING
BEMOR RUHIY HOLATIGA TA'SIRI**

Dusanova Ruzigul Bobomurodovna

*Xalqaro Innovatsion Tibbiyot Texnikumi nodavlat ta'lim muassasasi
o'qituvchisi*

***Annotatsiya.** Mazkur maqolada tibbiy psixologiyada nutq madaniyatining o'rni hamda uning bemor ruhiy holatiga ta'siri tahlil qilinadi. Tibbiyot xodimlari va bemor o'rtasidagi muloqot jarayonida nutq madaniyatining ahamiyati, kommunikativ etika, shifokor nutqining psixologik ta'siri hamda davolash jarayonidagi roli yoritib berilgan. Shuningdek, shifokor va bemor o'rtasidagi samarali kommunikatsiya bemor ruhiy barqarorligini ta'minlash, ishonch muhitini yaratish va davolanish samaradorligini oshirishda muhim omil ekanligi asoslab beriladi. Maqolada tibbiy deontologiya, professional muloqot, tinglash madaniyati va psixologik yondashuvning tibbiyot amaliyotidagi ahamiyati ilmiy jihatdan tahlil qilingan.*

***Kalit so'zlar:** tibbiy psixologiya, nutq madaniyati, shifokor va bemor muloqoti, kommunikativ etika, psixologik ta'sir, tibbiy deontologiya, professional kommunikatsiya, bemor ruhiy holati.*

Аннотация. В данной статье рассматривается роль культуры речи в медицинской психологии и её влияние на психоэмоциональное состояние пациента. Анализируется значение речевой культуры в процессе общения между медицинскими работниками и пациентами, а также психологическое воздействие речи врача на состояние больного. Показано, что эффективная коммуникация между врачом и пациентом способствует формированию доверительных отношений, стабилизации эмоционального состояния пациента и повышению эффективности лечения. В статье также рассматриваются вопросы медицинской деонтологии, профессионального

общения, культуры слушания и психологического подхода в медицинской практике.

Ключевые слова: медицинская психология, культура речи, общение врача и пациента, коммуникативная этика, психологическое воздействие, медицинская деонтология, профессиональная коммуникация, психическое состояние пациента.

Annotation. This article examines the role of speech culture in medical psychology and its influence on the psychological state of patients. The importance of communication between healthcare professionals and patients is analyzed, with special attention given to the psychological impact of a doctor's speech on a patient's emotional condition. Effective communication is considered an important factor in establishing trust, reducing anxiety, and increasing the effectiveness of treatment. The article also discusses the significance of medical deontology, professional communication, listening culture, and psychological approaches in modern medical practice.

Keywords: medical psychology, speech culture, doctor–patient communication, communicative ethics, psychological influence, medical deontology, professional communication, patient mental state.

Kirish.

Tibbiy psixologiya inson salomatligini saqlash va tiklash jarayonida psixologik omillarning oʻrni va ahamiyatini oʻrganadigan muhim fanlardan biridir. Tibbiyot amaliyotida shifokor, hamshira va boshqa tibbiyot xodimlari bemor bilan doimiy muloqotda boʻladilar. Ushbu muloqot jarayonida nutq madaniyati alohida ahamiyat kasb etadi. Nutq madaniyati deganda insonning fikrini aniq, ravon, mantiqiy va odob doirasida ifoda eta olishi, suhbatdoshga hurmat bilan murojaat qilishi hamda kommunikativ etikaga amal qilishi tushuniladi. Tibbiy muhitda nutq madaniyati nafaqat axborot almashish vositasi, balki bemorning ruhiy holatiga ijobiy yoki salbiy taʼsir koʻrsatadigan muhim psixologik omil hisoblanadi. Shifokorning bemor bilan qanday ohangda, qanday soʻzlar orqali muloqot qilishi bemorning

davolanish jarayoniga bo'lgan munosabatini, ishonchini va ruhiy barqarorligini shakllantiradi. Shu sababli tibbiy psixologiyada nutq madaniyati masalasi alohida e'tibor talab qiladigan dolzarb muammolardan biri sanaladi.

Tibbiyot xodimining nutqi bemor bilan o'rnatiladigan psixologik aloqa uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Bemor ko'pincha kasallik tufayli ruhiy jihatdan zaiflashgan, xavotir va qo'rquv hissini boshdan kechirayotgan bo'ladi. Bunday vaziyatda shifokorning qo'pol yoki beparvo nutqi bemor ruhiyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Aksincha, samimiy, muloyim va tushunarli nutq bemorda ishonch hissini uyg'otadi. Psixologlar fikricha, shifokor va bemor o'rtasidagi muloqot sifati bemorning davolanish jarayonidagi motivatsiyasini oshiradi. Agar bemor shifokorning so'zlariga ishonsa, u tavsiyalarga qat'iy amal qiladi, bu esa davolash samaradorligini oshiradi. Demak, nutq madaniyati nafaqat etik me'yor, balki tibbiy faoliyatning muhim psixologik vositasi hamdir.

Nutq madaniyati tibbiyot xodimlarining professional kompetensiyasining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Shifokor bemorga kasallikning mohiyatini, davolash usullarini va ehtiyot choralarini tushunarli tarzda izohlashi kerak. Murakkab tibbiy terminlarni oddiy va sodda tilga o'girish, bemor uchun tushunarli izoh berish nutq madaniyatining muhim ko'rinishidir. Agar shifokor bemorga murakkab ilmiy atamalar bilan gapirsa, bemor vaziyatni to'liq tushunmasligi mumkin. Bu esa qo'rquv, shubha yoki noto'g'ri xulosalarga olib keladi. Shuning uchun tibbiyot xodimi nutq jarayonida suhbatdoshning yoshini, bilim darajasini, psixologik holatini va ijtimoiy muhitini hisobga olishi lozim.

Bemor ruhiy holatiga nutqning ohangi ham katta ta'sir ko'rsatadi. Tibbiy psixologiyada ovoz tembri, intonatsiya va nutq tezligi kommunikativ ta'sirning muhim elementlari sifatida qaraladi. Muloyim, sokin va ishonch bag'ishlovchi ohang bemor ruhiyatini tinchlantiradi. Juda tez yoki keskin ohangda gapirish esa bemorda xavotir hissini kuchaytirishi mumkin. Shifokor nutq jarayonida hissiy barqarorlikni saqlashi, sabrli va e'tiborli bo'lishi zarur. Ayniqsa, og'ir tashxis qo'yilgan bemorlar

bilan muloqotda ehtiyotkorlik va psixologik noziklik talab etiladi. Bunday holatda noto‘g‘ri tanlangan birgina so‘z bemor ruhiyatiga kuchli zarba berishi mumkin.

Tibbiy psixologiyada nutq madaniyati shifokor va bemor o‘rtasidagi ishonchli munosabatni shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi. Ishonch – davolash jarayonining muhim psixologik shartlaridan biridir. Bemor shifokorga ishonmasa, u davolanish jarayoniga befarq bo‘lishi mumkin. Samimiy va hurmatli nutq esa bemorda shifokorga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantiradi. Shifokor bemorni diqqat bilan tinglashi, uning savollariga aniq javob berishi va muammolarini tushunishga harakat qilishi kerak. Tinglash madaniyati ham nutq madaniyatining ajralmas qismi hisoblanadi. Bemor o‘z dardini erkin bayon qila oladigan muhit yaratilganda, u o‘zini psixologik jihatdan yengil his qiladi.

Bemor ruhiy holatiga ijobiy ta’sir ko‘rsatishda rag‘batlantiruvchi va qo‘llab-quvvatlovchi so‘zlarning ahamiyati katta. Masalan, “Siz albatta tuzalib ketasiz”, “Davolanish yaxshi natija bermoqda”, “Biz sizga yordam berish uchun barcha choralarni ko‘ramiz” kabi iboralar bemorga ruhiy kuch bag‘ishlaydi. Psixologik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ijobiy nutq bemorda optimistik kayfiyatni shakllantiradi va bu organizmning tiklanish jarayoniga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Shuning uchun tibbiyot xodimlari bemor bilan muloqotda ijobiy psixologik muhit yaratishga intilishlari zarur.

Nutq madaniyatining yana bir muhim jihati – etik me’yorlarga rioya qilishdir. Tibbiyot xodimi bemorning shaxsiy hayoti, kasalligi va boshqa maxfiy ma’lumotlariga hurmat bilan qarashi kerak. Bemorning shaxsiy sirlarini oshkor qilmaslik, uni kamsituvchi yoki haqoratli so‘zlardan foydalanmaslik tibbiy etikaga kiradi. Tibbiyotda deontologiya deb ataluvchi axloqiy qoidalar tizimi mavjud bo‘lib, u shifokor va bemor o‘rtasidagi munosabatlarni tartibga soladi. Nutq madaniyati ushbu deontologik tamoyillarning amaliy ko‘rinishi hisoblanadi.

Zamonaviy tibbiyotda kommunikativ kompetensiya shifokor tayyorlash jarayonining muhim yo‘nalishiga aylangan. Ko‘plab tibbiyot oliygohlarida talabalar uchun tibbiy psixologiya, professional muloqot va nutq madaniyati fanlari o‘qitiladi.

Bu fanlar bo‘lajak shifokorlarga bemor bilan to‘g‘ri muloqot qilish, psixologik muammolarni tushunish va samarali kommunikatsiya ko‘nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Chunki zamonaviy tibbiyot faqat diagnostika va davolash usullarini bilish bilangina cheklanmaydi. Shifokor inson psixologiyasini ham chuqur tushunishi kerak.

Tibbiy psixologiyada nutq madaniyati bemorlarning turli psixologik holatlarida alohida yondashuvni talab qiladi. Masalan, bolalar bilan muloqot qilishda sodda, qiziqarli va tushunarli so‘zlardan foydalanish muhimdir. Bolalar ko‘pincha shifokordan qo‘rqishi mumkin, shuning uchun samimiy va mehribon nutq ularni tinchlantiradi. Keksalar bilan muloqotda esa sabr-toqat, hurmat va sekinroq nutq uslubi talab etiladi. Ruhiiy kasalliklarga chalingan bemorlar bilan muloqot esa yanada ehtiyotkorlikni talab qiladi. Bunday holatda har bir so‘z puxta o‘ylab aytilishi kerak.

Bemor ruhiy holatiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadigan nutq shakllari ham mavjud. Masalan, qo‘pol, keskin yoki befarq nutq bemorda stress va tushkunlikni kuchaytirishi mumkin. Ayrim shifokorlar vaqt yetishmasligi yoki ish yuklamasining ko‘pligi sababli bemor bilan qisqa va sovuqqon muloqot qiladi. Biroq bu holat bemor ruhiyatiga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Tibbiy psixologiya nuqtai nazaridan har bir bemor individual shaxs sifatida qaralishi kerak. Shifokor bemorning ruhiy holatini hisobga olgan holda muloqot uslubini tanlashi lozim.

Nutq madaniyati nafaqat bemor bilan, balki tibbiyot jamoasi ichidagi munosabatlarda ham muhim ahamiyatga ega. Shifokorlar, hamshiralalar va boshqa tibbiyot xodimlari o‘rtasidagi hurmatli va professional muloqot ish muhitini sog‘lomlashtiradi. Jamoa ichidagi ijobiy psixologik muhit esa bemorlarga ko‘rsatiladigan xizmat sifatiga ham ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Shuning uchun tibbiyot muassasalarida kommunikativ madaniyatni rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Tibbiy psixologiyada nutq madaniyatini rivojlantirish uchun maxsus treninglar, seminarlar va amaliy mashg‘ulotlar o‘tkazilishi tavsiya etiladi. Bunday mashg‘ulotlarda shifokorlar bemor bilan muloqot qilishning turli vaziyatlarini

o'rganadilar, psixologik treninglar orqali kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Bu esa tibbiyot xodimlarining professional faoliyatida samaradorlikni oshiradi.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, tibbiy psixologiyada nutq madaniyati bemor ruhiy holatiga bevosita ta'sir ko'rsatadigan muhim omildir. Shifokorning nutqi bemorda ishonch, umid va ijobiy kayfiyatni shakllantirishi yoki aksincha, qo'rquv va stressni kuchaytirishi mumkin. Shuning uchun tibbiyot xodimlari nutq madaniyatiga alohida e'tibor berishlari, bemor bilan muloqotda hurmat, sabr va samimiyat tamoyillariga amal qilishlari zarur. Tibbiyot amaliyotida professional nutq madaniyatini rivojlantirish bemorlarning ruhiy holatini yaxshilashga, davolash jarayonining samaradorligini oshirishga va tibbiy xizmat sifatini yuksaltirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Yo'ldoshev B. Tibbiy psixologiya asoslari. – Toshkent: Fan, 2017.
2. Jo'rayev S. Psixologiya. – Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2019.
3. Abduqodirov A. Pedagogik va tibbiy psixologiya. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2016.
4. Qodirov B. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2015.
5. Abdullayeva M. Tibbiy etika va deontologiya. – Toshkent: Ibn Sino, 2014.
6. Nizamitdinovna, G. D. (2026). BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARINI O'QITISHDA XALQARO TAJRIBALARDAN FOYDALANISH. Ustozlar uchun, 88(3), 393-399.
7. Shoyim o'g'li, A. X., Sho'hratovna, I. D. Z., & Ergashevna, V. X. (2026). MULTIMEDIA MUHITIDA TANQIDIY VA KREATIV FIKRLASHNI UYG'UN RIVOJLANTIRISH. Modern education and development, 42(5), 205-212.
8. Shoyim o'g'li, A. X., & Sho'hratovna, I. D. Z. (2026). RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA KREATIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI. Modern education and development, 41(3), 199-205.

9. Iskandar o'g'li, S. B., & Sho'hratovna, I. D. Z. (2025). MULTIMEDIA TEXNOLOGIYALARINING O 'QUVCHILARDA TASAVVUR VA MUSTAQIL FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI. Modern education and development, 39(4), 334-339.
10. Botirovich, X. S. (2024). RAQAMLI MUHITDA O 'QITISH TEXNOLOGIYALARI VA MODELLARI. Modern education and development, 11(3), 155-161.